

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 27.1.2006
KOM(2006) 27 v konečném znění

SDĚLENÍ KOMISE

Západní Balkán na cestě do EU: upevňování stability a zvyšování prosperity

SDĚLENÍ KOMISE

Západní Balkán na cestě do EU: upevňování stability a zvyšování prosperity

V červnu 2003 bylo na vrcholné schůzce EU-západní Balkán v Soluni potvrzeno, že EU podporuje evropskou perspektivu zemí západního Balkánu.¹ Na vrcholné schůzce byla schválena Soluňská agenda, kterou tvoří opatření vycházející z předvstupního procesu, a byl učiněn závazek k jejímu společnému provedení.

Svůj závazek k provedení Soluňské agendy Evropská rada znovu potvrdila v červnu 2005, přičemž zdůraznila, že pokrok každé země směrem k evropské integraci závisí na jejím úsilí o splnění kodaňských kritérií a podmínek procesu stabilizace a přidružení.

Téměř tři roky po vrcholné schůzce v Soluni se region západního Balkánu dále stabilizoval a pokročil na cestě k začlenění do Evropské unie. Evropská perspektiva je účinným stimulem pro politickou a hospodářskou reformu a podporuje usmíření mezi národy v tomto regionu. V zájmu celé EU a rovněž v zájmu dotyčných zemí je, aby byl tento proces zintenzivněn. To pomůže EU dosáhnout jejích vlastních cílů, aniž by byla ohrožena stabilita v bezprostředně přilehlých regionech. Upevňování politiky EU vůči tomuto regionu, zejména v oblastech společného zájmu, kterými se lidé z tohoto regionu obzvlášť zabývají, jako je spravedlnost, svoboda a bezpečnost, vzdělávání a obchod, je nejlepším prostředkem k posílení důvěryhodnosti tohoto procesu a zmenšení politických rizik.

V následujících měsících bude tato oblast čelit velkým regionálním výzvám: bude pokračovat proces týkající se statusu Kosova a do popředí pozornosti veřejnosti se dostanou také další zásadní ústavní otázky. Pobídnutí, které s sebou přináší provedení Soluňské agendy, je v takovou dobu obzvlášť důležité. Komise bude i nadále podporovat stabilizaci regionu, a to prostřednictvím procesu stabilizace a přidružení a prostřednictvím svého příspěvku ke společné zahraniční a bezpečnostní politice a rovněž podporou operací v oblasti EBOP v tomto regionu.

Rakouské předsednictví plánuje uspořádat v rámci neformálního zasedání ministrů zahraničí ve dnech 10. a 11. března v Salcburku zásadní diskusi o západním Balkánu. Toto zasedání bude dobrou příležitostí k opětovnému potvrzení cílů EU a ke schválení způsobů a prostředků určených k posílení úsilí EU v tomto regionu. Cílem EU je podporovat stabilitu, bezpečnost a prosperitu v západním Balkánu postupnou integrací regionu do evropských struktur.

Před zasedáním v Salcburku hodnotí toto sdělení vývoj, ke kterému došlo od vrcholné schůzky v Soluni, a stanoví konkrétní opatření na posílení politiky a nástrojů EU, které jsou v souladu se strategickým dokumentem Komise o rozšíření z listopadu 2005. V prosinci 2005 zdůraznila Rada ve svých závěrech, že strategický dokument tvoří dobrý základ pro diskuse o otázkách rozšíření v roce 2006. Členské státy se vyzývají, aby schválily opatření uvedená v tomto sdělení a zajistily podporu, která je nezbytná k dosažení cílů EU v tomto regionu.

¹ Země, kterých se týká proces stabilizace a přidružení, politika EU pro země západního Balkánu: Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Bývalá jugoslávská republika Makedonie a Srbsko a Černá Hora, včetně Kosova, jak je vymezeno v rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 1244/99.

Tři roky po Soluni

Dosažený pokrok a nové výzvy

Za poslední tři roky dosáhly země západního Balkánu značného pokroku, pokud jde o stabilizaci a usmíření, vnitřní reformy a regionální spolupráci. Výsledkem je, že se posunuly blíže k EU.

V posledních měsících byly podniknuty tyto důležité kroky: byla zahájena přístupová jednání s Chorvatskem, Bývalé jugoslávské republiky Makedonie byl udělen status kandidátské země, brzy uzavřena bude dohoda o stabilizaci a přidružení (DSP) s Albánií, zahájena byla jednání o DSP se Srbskem a Černou Horou a s Bosnou a Hercegovinou. Začal politický proces směřující k dosažení rozhodnutí o budoucím statusu Kosova. Tento vývoj ukazuje, že národy a vlády tohoto regionu usilují o lepší budoucnost v hlavním proudu evropského politického a hospodářského života. Evropská unie dokázala, že je odhodlána je v tomto úsilí podpořit. Na tomto odhodlání se během posledního roku nic nezměnilo.

Region bude v nadcházejícím období čelit velkým výzvám, jakými jsou zejména proces týkající se statusu Kosova a ústavní úpravy v Srbsku a Černé Hoře. Úspěšné zvládnutí těchto problémů by mohlo otevřít cestu k rychlému pokroku. Selhání by ale mělo pro dotyčné země, pro region a pro evropskou bezpečnost vážné důsledky. Další výzvu představuje případná ústavní reforma v Bosně a Hercegovině. EU je odhodlána pomáhat tyto otázky týkající se ústavy a statusu řešit v souladu s evropskými a mezinárodními normami, aby podpořila větší usmíření a politickou vyspělost v regionu a aby dotyčné země přiblížila uskutečnění jejich evropského předurčení. Nadále bude posilovat a koordinovat svou přítomnost v regionu.

EU bude hrát v procesu týkajícím se statusu Kosova aktivní úlohu a jmenovala zástupce na podporu zvláštního vyslance OSN pro status Kosova. Politiky a vliv EU musejí být plně využity za účelem podpory dosažení vyváženého a trvalého urovnání, které přinese mír a stabilitu nejen přímo zúčastněným stranám, ale i celému regionu. EU chce rovněž hrát svou úlohu v rámci mezinárodní přítomnosti, která bude potřebná, až budou přijata rozhodnutí o statusu Kosova. Komise vnáší do jednání o statusu své politické a technické znalosti a bude muset nést velký díl odpovědnosti za uskutečnění závěrů, které posílí evropskou perspektivu Kosova.

Region učinil při dosahování trvalé makroekonomické stability a zvyšování své konkurenceschopnosti pokroky, avšak tyto pokroky jsou nerovnoměrné a stále zbývá mnoho práce.

S ohledem na pokroky dosažené v oblasti stabilizace a řešení otázek týkajících se statusu se budou země západního Balkánu stále více zaměřovat na reformy potřebné pro přiblížení se evropským normám. Do popředí se dostanou hospodářské a sociální otázky, neboť slabé hospodářství, vysoká nezaměstnanost a nedostatečná sociální soudržnost jsou velkými problémy celé oblasti. Politiky EU pro tento region by se měly více zaměřovat na spravedlivý a udržitelný hospodářský rozvoj a na to, aby z výhod hospodářského růstu měly prospěch i znevýhodněné skupiny a komunity, a to prostřednictvím boje proti nezaměstnanosti, sociálnímu vyčlenění a diskriminaci a podporou sociálního dialogu.

Evropská / přístupová partnerství, dohodnutá v prosinci 2005 pro země západního Balkánu, definují priority, na které by se měly dané země zaměřit v krátkodobém a střednědobém horizontu. Pokrok v souvislosti s těmito prioritami a rovněž uspokojujivé provádění dohod o

stabilizaci a přidružení by jim měly umožnit podnikat další kroky uvedené ve strategickém dokumentu Komise o rozšíření z listopadu 2005.

Provádění Soluňské agendy

Závazky, které EU přijala v rámci Soluňské agendy, byly z velké části splněny nebo jejich plnění probíhá podle plánu. Země západního Balkánu dosáhly při plnění svých závazků ze Soluně značného pokroku. Na podporu Soluňské agendy je přesto zapotřebí dalšího úsilí.

Politický dialog a spolupráce v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) byly posíleny:

- Bylo ustaveno *politické fórum EU-západní Balkán* a konala se každoroční zasedání ministrů zahraničí a ministrů spravedlnosti a vnitřních věcí. V rámci Valného shromáždění OSN byla pořádána každoroční zasedání „trojky“ na úrovni politických ředitelů. Tato setkání do značné míry dosáhla svých cílů. Jejich přínos by byl zlepšen silnějším důrazem na konkrétní body programu a výsledky.
- Země západního Balkánu byly vyzvány, aby se počínaje rokem 2004 připojovaly ke *společným postojům, demaršům a prohlášením* k záležitostem SZBP, což ve velkém počtu příslušných případů činily.
- Zahájen byl *dvoustranný politický dialog* s Bosnou a Hercegovinou a se Srbskem a Černou Horou, včetně každoročních setkání „trojky“ na úrovni ministrů, a tím byl završen politický dialog, který už byl veden s Albánií, Chorvatskem a Bývalou jugoslávskou republikou Makedonie.

Soluňská ustanovení o zvýšené podpoře EU pro budování institucí a zpřístupnění programů a agentur Společenství zemím západního Balkánu byla provedena, nebo jsou na dobré cestě k realizaci. Totéž platí pro řadu opatření týkajících se obchodu, účasti zemí západního Balkánu v Evropské chartě pro malé podniky a další finanční pomoci. Důležité kroky byly podniknuty v oblasti regionální spolupráce. Situace v těchto oblastech a další kroky jsou popsány níže.

Mezi Komisí a každou ze zemí západního Balkánu byl zaveden pravidelný hospodářský dialog. Na jaře se očekává jeho rozšíření na Bosnu a Hercegovinu. Podobný dialog je veden s Kosovem.

Pokrok v oblasti spravedlnosti, svobody a bezpečnosti je významný a zahrnuje opatření na boj proti organizovanému zločinu, vybudování institucionální kapacity v soudnictví, lepší spolupráci policie a státního zastupitelství, akční plán proti nezákonnému obchodu s drogami, opatření na boj proti praní peněz a nezákonné migraci, jakož i plnění závazků přijatých na konferenci o bezpečnosti a správě hranic v Ochridu. Mnohým opatřením na tomto poli se dostalo podpory Společenství. Úsilí v dané oblasti je nicméně třeba zvýšit.

V roce 2004 byly mezi EU a Chorvatskem a Bývalou jugoslávskou republikou Makedonie ustaveny společné parlamentní výbory, které se pravidelně scházejí. Konají se také pravidelné meziparlamentní setkání s Albánií, Bosnou a Hercegovinou, Srbskem a Černou Horou a Kosovem.

EU pokračovala ve své aktivní účasti na mírových misích a prevenci konfliktů. Od NATO převzala vojenské operace v Bývalé jugoslávské republice Makedonie a v Bosně a Hercegovině a v obou těchto zemích zachovala své politické mise. Monitorovací mise EU pokračovaly ve své činnosti ve všech zemích s výjimkou Chorvatska. V Sarajevu a Skopje byli umístěni zvláštní zástupci generálního tajemníka/vysokého představitele EU a od

listopadu 2005 byl pro Bývalou jugoslávskou republiku Makedonie jmenován společný zvláštní představitel EU a vedoucí delegace Komise.

EU se angažovala v Kosovu od začátku konfliktu v roce 1999 a vynaložila značné politické a finanční úsilí za účelem nastolení trvalého míru a demokracie a usnadnění pokroku Kosova na cestě k demokratické, multietnické společnosti. EU podporovala misi Organizace spojených národů v Kosovu (UNMIK), rovněž vytvořením svého hospodářského pilíře IV a financováním jeho správních výdajů. Úzce spolupracovala s prozatímními institucemi samosprávy. Podpora EU, vynaložená dosud na rozvoj Kosova, překročila 1,6 miliard €.

Výroční zprávy Komise, nejnověji zprávy o pokroku přijaté dne 9. listopadu 2005, přinášejí podrobné hodnocení pokroku i zpoždění při stabilizaci regionu. Větší úsilí je zejména zapotřebí v oblasti návratu uprchlíků, usmíření prostřednictvím vzdělání, sociálního rozvoje a kultury. V některých zemích je třeba ještě dosáhnout plné spolupráce s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii. Podpora Mezinárodního trestního soudu, jehož členskými stranami jsou všechny země západního Balkánu, nebyla v některých případech v souladu s příslušnými rozhodnutími EU.

--II--

Proces stabilizace a přidružení, který byl doplněn o Soluňskou agendu, se ukázal být účinným politickým rámcem pro činnost EU v zemích západního Balkánu. Jakožto součást procesu rozšíření zůstane rámcem pro směřování těchto zemí do Evropy po celou cestu až do jejich budoucího přistoupení. Jeho provádění však v řadě oblastí vyžaduje další práci s ohledem na nedávné zkušenosti a nadcházející výzvy. Tyto oblasti a navržené další kroky jsou vymezeny níže.

Odstranění překážek obchodu a investic a podpora hospodářského a sociálního rozvoje

Rozvoj obchodu a investic zásadně závisí na politické stabilitě, celkovém hospodářském prostředí a pokroku dosaženém při reformách v jednotlivých zemích a v celém regionu. Je třeba nadále usilovat o makroekonomickou stabilitu, zejména s ohledem na fiskální a měnové politiky, které by měly zajistit příznivé prostředí pro udržitelný růst. V zájmu lepšího fungování trhů a větší konkurenceschopnosti je nutné důsledně provádět strukturální reformy. Země musejí především učinit pokroky při restrukturalizaci a privatizaci podniků ve státním vlastnictví, při zřizování fungujících institucí a soudnictví a při dalších reformách trhů práce. Právě zlepšení v tomto širším rámci má největší význam. Navzdory značnému pokroku vyžaduje reformní proces v regionu větší dynamiku.

Dohody o stabilizaci a přidružení a autonomní obchodní opatření

Dohody o stabilizaci a přidružení, které stanovují volný obchod s EU, se v současné době nacházejí v různých fázích jednání s Albánií, Srbskem a Černou Horou a rovněž s Bosnou a Hercegovinou. S Chorvatskem a Bývalou jugoslávskou republikou Makedonie jsou tyto dohody již v platnosti. Dohody o stabilizaci a přidružení představují důležitou hnací sílu pro obchodní integraci, vnitřní reformy a sbližování s EU, v neposlední řadě na základě jejich ustanovení, která podporují sbližování právních předpisů a budování správní kapacity.

Autonomní obchodní opatření platná pro celý západní Balkán umožní bezcelní přístup na trh EU prakticky pro všechny výrobky s původem v tomto regionu. Tyto obchodní preference se

osvědčily a přispěly k průměrnému ročnímu růstu vývozu ze zemí západního Balkánu do EU o 8 % (2000–2004). Jejich platnost byla nedávno prodloužena až do konce roku 2010.²

Autonomní obchodní opatření poskytují společně s příslušnými ustanoveními dohod o stabilizaci a přidružení a dalšími právními úpravami obchodování příznivý rámec pro rozvoj obchodu mezi EU a tímto regionem a stimulují přímé zahraniční investice v regionu a hospodářský rozvoj obecně.

Aby však mohly tohoto rámce plně využít, musejí dané země pokračovat ve restrukturalizaci svých hospodářství, stát se konkurenceschopnějšími a zvýšit svou správní kapacitu. Sbližování v hlavních oblastech *acquis* souvisejících s obchodem, zejména co se týče celních předpisů a průmyslových, hygienických, rostlinolékařských a veterinárních norem, jak to požadují evropská partnerství, bude v této souvislosti hrát klíčovou úlohu. Komise bude pokračovat v poskytování technické pomoci regionu v této oblasti.

Diagonální kumulace

V Soluni byla Komise vyzvána, aby připravila rozšíření celoevropské diagonální kumulace původu na země regionu. Rozšíření systému má být v souladu se všemi relevantními politikami Společenství a v závislosti na správní kapacitě v jednotlivých zemích. Celoevropská kumulace je nyní rozšiřována na země barcelonského procesu, čímž je vytvářena „celoevropská-středomořská“ kumulace. Začlenění západního Balkánu do tohoto nového systému je strategickým cílem EU.

S ohledem na zpoždění související s novým systémem, ke kterému by mohlo dojít při začlenění nových stran v tomto okamžiku, připravuje nyní Komise zónu diagonální kumulace původu mezi EU a těmi zeměmi západního Balkánu, které mají s EU uzavřenou dohodu o volném obchodu, v současnosti tedy s Chorvatskem a Bývalou jugoslávskou republikou Makedonie. Vzhledem k počtu dotčených stran a vysoké úrovni regionální integrace by tato iniciativa měla začít přinášet výhody již brzy. V druhé fázi by země západního Balkánu mohly v souladu se zásadami a postupy, které platí pro ostatní účastníky tohoto systému, kteří nejsou členy EU, k celoevropskému-středomořskému systému diagonální kumulace přistoupit, jakmile se prokáže, že je tento nový systém provozuschopný.

Regionální obchodní integrace

Regionální obchodní integrace je pro západní Balkán velmi důležitá a je klíčovým prvkem politiky EU pro tento region.

V rozvoji obchodu v rámci regionu západního Balkánu bylo dosaženo významného pokroku. Byla dokončena síť dvoustranných dohod o volném obchodu, zřízená na základě paktu stability. Výsledkem toho je mimo jiné podstatné zvýšení vzájemného obchodu. Avšak obchod probíhající uvnitř regionu je stále nižší než je jeho potenciál a v některých případech nepostupovalo provádění dvoustranných dohod uspokojivě. Komise je připravena spolupracovat se zeměmi západního Balkánu, aby určila všechny překážky hladkého provádění těchto dohod a našla způsob, jak je odstranit.

Na zasedání konaném v červnu 2005 v Sofii zahájili ministři obchodu jihovýchodní Evropy proces integrace stávající sítě dvoustranných dohod o volném obchodu do jediné regionální dohody o volném obchodu, která má být uzavřena v polovině roku 2006 a vstoupit v platnost v roce 2007. Ministři se také dohodli provést program snížení nebo odstranění nesazebních

² Nařízení Rady (ES) č. 1946/2005, 14.11.2005, Úř. věst. L 312/2005.

překážek a usilovat o další harmonizaci předpisů týkajících se obchodu se službami. Komise tyto iniciativy podporuje a bude nadále poskytovat poradenství a technickou pomoc s cílem umožnit, aby integrace uvnitř regionu postupovala v plném souladu s vývojem směrem k evropské integraci.

Přistoupení k WTO

Komise silně podporuje přistoupení Bosny a Hercegoviny, Černé Hory a Srbska ke Světové obchodní organizaci (WTO). Členství ve WTO je důležitým krokem v procesu hospodářských reforem v kterékoli zemi. Komise bude v zájmu dosažení tohoto cíle pokračovat v poskytování technické pomoci.

Nabídková řízení v rámci nástrojů pomoci

V souladu se závazkem učiněným v Soluni byly předpisy a pravidla pro pomoc ES pozměněny tak, aby umožnily hospodářským subjektům západního Balkánu účastnit se nabídkových řízení konaných v rámci předvstupních nástrojů.³ Podobná ustanovení jsou obsažena v návrzích Komise na nový finanční nástroj předvstupní pomoci (IPA) a na Evropský nástroj sousedství a partnerství, které se budou vztahovat na pomoc Společenství východním a středomořským sousedům Unie.⁴

Malé a střední podniky

Vytvoření příznivých podmínek pro malé a střední podniky má pro udržitelný růst hospodářství v zemích západního Balkánu prvořadý význam. Reformní úsilí by mělo této oblasti věnovat zvláštní pozornost.

Země západního Balkánu přistoupily u příležitosti vrcholné schůzky v Soluni k Evropské chartě pro malé podniky. Země daného regionu využívaly výhod charty, i když ne všechny ve stejné míře.

V „bělehradském prohlášení“, přijatém v říjnu 2005, země západního Balkánu žádají Komisi, aby pokračovala v procesu Charty i po tříletém horizontu Solunské agendy. Komise tomuto požadavku vyhoví a proces znovu spustí v roce 2006 na nejméně další tři roky, v úzké spolupráci s rakouským předsednictvím, OECD a Evropskou nadací odborného vzdělání.

Komise podporuje Evropský fond pro jihovýchodní Evropu, který byl mezinárodními a národními dárci zřízen v prosinci 2005 a jehož cílem je poskytovat další rozvojové finanční prostředky, zejména odvětví malých podniků a mikropodniků a soukromým domácnostem, s to prostřednictvím místních finančních institucí. Komise plánuje přispět v roce 2006 fondu částkou přibližně 60 milionů €.

Lisabonská agenda

Lisabonská agenda usiluje o to, aby se hospodářství EU stalo konkurenceschopnějším, bylo více založeno na znalostech a podporovalo udržitelný rozvoj a sociální soudržnost. Její cíle jsou relevantní také pro západní Balkán. Region by měl být do uskutečňování těchto cílů postupně zapojován, a to s ohledem na úroveň rozvoje jednotlivých hospodářství a fáze jejich

3 Nařízení Rady (ES) č. 769/2004, 21.4.2004, Úř. věst. L 123/2004.

4 KOM(2004) 627 v konečném znění (článek 16) a KOM(2004) 628 v konečném znění (článek 21), 29.9.2004.

sblížení s EU. Lisabonské cíle nebudou představovat další kritéria nebo hospodářské cíle, ale Komise zajistí, aby její politiky vůči regionu rovněž odrážely ty lisabonské činnosti, které lze považovat za priority v rámci evropských / přístupových partnerství. Země západního Balkánu by proto měly začít zohledňovat lisabonské cíle Evropské unie ve svých reformách.

Sociální politika a zaměstnanost

Pro západní Balkán je prioritou prosazovat sociální začlenění a integraci, zejména se zaměřením na znevýhodněné skupiny a oblasti nejvíce postižené hospodářským, sociálním a etnickým neklidem. Komise podporuje rozvoj sociálního dialogu v regionu, zejména za účelem zajištění konzultací sociálních partnerů v procesu hospodářské přeměny. V červnu 2005 uspořádala Komise v Tiraně fórum o sociálním začlenění (společně s rozvojovým programem OSN (UNDP)) a v říjnu 2005 ve Skopje konferenci na vysoké úrovni o sociálním dialogu. V červnu 2006 uspořádají rakouské předsednictví a Komise v Ženevě neformální zasedání ministrů práce a sociálních partnerů ze zemí západního Balkánu. Komise bude nadále podporovat úsilí v této oblasti.

Pro zvýšení strategických odborných poznatků a kapacit těchto zemí jsou důležité přehledy o politice zaměstnanosti vypracovávané pro jednotlivé země v rámci „bukurešťského procesu“, který vychází z paktu stability, a průzkumy trhu práce připravované společně s Evropskou nadací odborného vzdělávání. Komise na ně naváže s cílem rozvinout předvstupní spolupráci v oblasti zaměstnanosti.

Vízová politika a opatření týkající se usnadnění pohybu osob

V Soluni připomněla EU význam, který národy a vlády v zemích západního Balkánu připisují perspektivě liberalizace vízového režimu. Unie poznamenala, že pokrok závisel na tom, jak tyto země prováděly významné reformy v oblastech, jako je posílení právního státu, boj proti organizovanému zločinu, korupci a nezákonné migraci a posílení jejich správní kapacity pro hraniční kontroly a bezpečnost dokladů. Komise diskutovala s každou zemí západního Balkánu o podmínkách pro konkrétní pokrok v těchto oblastech. Tyto diskuse potvrdily, že nezbytné reformy by si vyžádaly ze strany dotyčných zemí značné úsilí. Zrušení vízové povinnosti je dlouhodobá záležitost.

Prozatím by mělo být možné usnadnit postupy při vydávání víz, které zjednoduší cestování ze západního Balkánu do EU / schengenské oblasti.⁵ Členské státy a Komise se v prosinci 2005 dohodly na společném přístupu k usnadnění vízového režimu, jak to předvídal haagský program přijatý v listopadu 2004. Uplatňován bude přístup posuzování případ od případu. Bude se přihlížet k zvláštnímu vztahu, který má EU s některými zeměmi, zejména k jejich statusu kandidátské země nebo možné kandidátské země na přistoupení.

V této souvislosti hodlá Komise zahájit informativní rozhovory se zeměmi západního Balkánu, nejdříve s Bývalou jugoslávskou republikou Makedonie počátkem roku 2006, s cílem předložit Radě EU návrh mandátu pro jednání se zeměmi západního Balkánu v průběhu roku 2006.

Pokrok v jednáních o usnadnění vízového režimu bude spojen s jednáním o dohodách o vzájemném přebírání osob s Evropským společenstvím a s pokrokem při reformách

⁵ Chorvatsko již je na seznamu bezvízových zemí.

v příslušných oblastech. Komise rovněž plánuje předložit na jaře 2006 návrh, jehož cílem bude mimo jiné zjednodušení a urychlení postupů při vydávání víz na místních konzulátech.

Byla přijata zvláštní opatření na podporu výměny výzkumníků a studentů. V prosinci 2004 byla přijata směrnice, která usnadní studentům z třetích zemí získávat povolení k pobytu v Evropské unii, a v říjnu 2005 pak byla přijata směrnice o stejných pravidlech pro výzkumníky.

V souvislosti se směrnicí o pobytu výzkumníků přijala Rada doporučení, které vyzývá členské státy, aby určité části směrnice používaly už před jejím plným provedením do vnitrostátních právních předpisů členských států. Další doporučení, jehož účelem je usnadnění krátkodobých pobytů výzkumníků v schengenské oblasti, přijala Rada v září 2005. Toto doporučení vyzývá členské státy, aby výzkumníkům již nyní udělovaly víza pro opakovaný vstup po dobu trvání výzkumného projektu, kterého se účastní, a aby upustily od vízových poplatků.

Komise předložila návrh na zřízení režimu malého pohraničního styku na vnějších hranicích členských států. V rámci tohoto režimu by obyvatelé pohraničních regionů, včetně oblastí podél hranic EU se zeměmi západního Balkánu, byli oprávněni překračovat hranice na základě povolení pro malý pohraniční styk, bez žádosti o vízum. Oficiální přijetí návrhu (Evropským parlamentem a Radou) se očekává v únoru 2006.⁶

Seznamování lidí a institucí s evropským programem

Účast v programech a agenturách Společenství

V návaznosti na Soluňskou agendu a sdělení Komise⁷ byl nyní položen právní základ pro účast jednotlivců a institucí ze zemí západního Balkánu v *programech Společenství*; jsou jím rámcové dohody, které EU uzavřela s každou zemí a které vstoupily v platnost v polovině roku 2005.

Účast v programech Společenství může pro země západního Balkánu znamenat pevný záchytný bod v EU a usnadní jim výměnu poznatků a osvědčených postupů. Od roku 2007, kdy má být většina programů Společenství prodloužena nebo přehodnocena, budou mít země západního Balkánu příležitost zapojovat se dále do společných projektů v oblastech, jako je životní prostředí, energie a doprava, výzkum, kultura a média atd.

Programy Společenství jsou především vnitřními programy určenými ku prospěchu občanů a institucí v EU; jejich rozšíření na partnerskou zemi je podmíněno řadou požadavků, včetně požadavků na finanční příspěvek a správní kapacitu z jejich strany. Každá země musí proto pečlivě posoudit své vlastní potřeby a vybrat si ty programy, které nejlépe odpovídají jejím prioritám a přinesou skutečnou přidanou hodnotu, jak je to vyjádřeno zejména v evropských partnerstvích. Realizace by měla být postupná a podepřená odpovídající přípravou.

Komise rovněž pokračovala ve svých návrzích na zapojení zemí západního Balkánu do činností agentur Společenství. Vedle probíhajícího síťového propojení s hlavními činnostmi Evropské agentury pro životní prostředí bude od roku 2006 podporovat pracovní programy zemí s vybranými agenturami Společenství.⁸

⁶ Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla pro malý pohraniční styk na vnějších pozemních hranicích členských států a mění Schengenská úmluva a Společná konzulární instrukce, předložený Komisí [KOM(2005) 56, 23.2.2005].

⁷ Sdělení Komise „Příprava účasti zemí západního Balkánu na programech a agenturách Společenství“ [KOM 748(2003), 3.12.2003].

⁸ Akce v rámci programů PHARE a CARDS 2005.

Vzdělávání a výzkum

Spolupráce se zeměmi západního Balkánu v oblasti *vzdělávání a výzkumu* byla v posledních letech významná, za podstatného přispění Komise v rámci programů: Tempus (vysokoškolské vzdělávání), Erasmus Mundus (stipendia pro studenty), Mládež, 6. rámcový program pro výzkum, činnosti Společného výzkumného střediska a práce Evropské nadace odborného vzdělání. Program Tempus, s rozpočtem ve výši 83 milionů € na opatření na západním Balkánu pro období 2001 až 2005, sloužil k financování stipendií a grantů na podporu mobility, v rámci nichž mělo každý rok až 250 studentů a více než 1000 pedagogických pracovníků škol možnost studovat popř. dále se vzdělávat v EU nebo jinde v regionu. V období 2003 až 2004 se programu Mládeže zúčastnilo kolem 2 200 mladých lidí, tedy více než dvojnásobek počtu zaznamenaného v průběhu předchozích tří let⁹.

Akční plán výzkumu a technického rozvoje vypracovaný v návaznosti na vrcholnou schůzku v Soluni mezi členskými státy, kandidátskými zeměmi a zeměmi západního Balkánu ukázal, jak by mohl výzkum přispět k hospodářskému rozvoji a posílit integraci, a byl zásadní pro lepší integraci západního Balkánu do Evropského výzkumného prostoru. Od roku 2002 do roku 2005 bylo v 51 projektech v rámci 6. rámcového programu pro výzkum evidováno asi 120 účastí (výzkumné jednotky a instituce) ze zemí západního Balkánu.

V posledních letech poskytlo Společné výzkumné středisko v rámci workshopů a kurzů další vzdělání několika stovkám odborníků ze zemí západního Balkánu a začalo organizace z těchto zemí zahrnovat do svých evropských výzkumných sítí a projektů.

V odpovědi na očekávání většího úsilí v těchto odvětvích daného regionu, zejména co se týče počtu stipendií, zahájí Komise konzultace o nových směrech pro období 2006 až 2010 a hodlá o nich diskutovat na zasedání ministrů pro vědu a školství z EU a ze zemí západního Balkánu dne 17. března 2006. Tato konference bude také dobrou příležitostí, aby členské státy poskytly informace o svých dvoustranných programech a případně se zavázaly, že zintenzívní už nyní významné úsilí.

Komise přezkoumá své akce uskutečňované v rámci programů Tempus a Erasmus Mundus a rozšíří možnosti pro mobilitu učitelů, studentů a absolventů vysokých škol od roku 2007. Jako první krok bude taková možnost otevřena v roce 2006 v programu Erasmus Mundus, která umožní až 100 studentů z daného regionu absolvovat postgraduální studium formou magisterského kurzu špičkové úrovně v EU. Komise rovněž navrhne nový systém stipendií pro studenty v rámci programu Tempus na období po roce 2006. Co se týče programů Společenství, které po roce 2006 budou navazovat na stávající programy Socrates a Leonardo, bude podporováno postupné zapojování s ohledem na potřeby a omezení jednotlivých zemí a také na vysoce rozvinuté správní kapacity potřebné pro účast v těchto programech. Komise vytvoří nové příležitosti také v rámci programu Mládež. Evropská nadace odborného vzdělávání bude nadále podporovat partnerské země na západním Balkánu v souvislosti s reformou jejich systémů vzdělávání a odborné přípravy.

Co se týče výzkumu, plánuje EU pokračovat v opatřeních ve prospěch výzkumné komunity zemí západního Balkánu v rámci 7. rámcového programu pro výzkum (2007–2013), a posílit je. Bude pokračovat stávající plodná spolupráce mezi Společným výzkumným střediskem a zeměmi západního Balkánu. Komise rovněž prozkoumá, jak umožnit výzkumné komunitě tohoto regionu využívat tento potenciál, a mohla by poskytovat podporu na budování kapacit špičkových vědeckých středisek v regionu. Na podporu další integrace regionu do

⁹ Na základě ročního průměru.

Evropského výzkumného prostoru zvažuje Komise zřízení „řídící skupiny“, která by určila konkrétní potřeby a prostředky k jejich uspokojení.

Příprava správ na evropskou integraci

Rozvoj správní a soudní kapacity zemí západního Balkánu má při zajištění včasného sladění s právními předpisy Společenství prvořadý význam.

Projekty twinningu zahrnují dlouhodobé vysílání odborníků a poradců z členských států do správ cílových zemí, a napomáhají tak úsilí o zvýšení správní a institucionální kapacity. Počet těchto projektů určených pro země západního Balkánu se zvýšil z 25 v období 2000 až 2002 na 40 nových projektů v období 2003 až 2005. V současné době se zvažuje rozšíření nástroje twinningové spolupráce na Kosovo.

Úřad pro technickou pomoc a výměnu informací (TAIEX) funguje v regionu od roku 2004 a do konce roku 2005 bylo jeho prostřednictvím uspořádáno přes 300 akcí pomoci, zaměřených na více než 6 000 úředníků ústředních státních správ, podnikatelských sdružení, soudních a parlamentních správ. Po první fázi, v níž byly v Bruselu pořádány pro více zemí úvodní semináře o právních předpisech EU, se nyní v samotném regionu provádějí opatření, která jsou více orientována na poptávku a oslovují širší publikum.

Postupují přípravné práce Komise k založení regionální vysoké školy pro reformu veřejné správy, jak bylo stanoveno v Soluňské agendě. První skutečný kurz v rámci tohoto programu by se měl uskutečnit do konce roku 2006.

EU bude dále pokračovat ve svých programech celní a fiskální pomoci (CAFAO) a začne se zabývat střednědobými a dlouhodobými alternativami k těmto programům, které by posílily odpovědnost místních správ.

Podpora svobodných, nezávislých a profesionálních médií

Rozvoj svobodných, nezávislých a profesionálních médií je klíčovým prvkem trvalé stability a fungující demokracie v zemích západního Balkánu. Zvýšení povědomí o evropských mediálních normách v regionu a urychlení nezbytných reforem v odvětví médií proto patří k důležitým prioritám.

Komise zahájila v roce 2004 ve spolupráci s Radou Evropy regionální iniciativu k reformě médií, v níž jsou zahrnuti zástupci vlád, orgány pro regulaci v oblasti televizního a rozhlasového vysílání, veřejné televizní a rozhlasové stanice a další zúčastněné strany. Dosud se uskutečnily tři regionální akce (v Bělehradě a Skopje v roce 2004 a v Sarajevu v roce 2005). V rámci této iniciativy podepsaly země západního Balkánu protokoly o spolupráci mezi svými regulačními orgány a veřejnými televizními a rozhlasovými stanicemi. Komise bude v této regionální iniciativě v roce 2006 pokračovat a bude podporovat země v jejich úsilí o přiblížení se evropským normám.

Regionální spolupráce

V regionální spolupráci lze zaznamenat významný pokrok.¹⁰ Země si stále více uvědomují, že regionální spolupráce není jen klíčovou součástí podmíněnosti EU, ale že slouží také jejich vlastnímu zájmu a že již přinesla hmatatelné výsledky. Lépe byla pochopena komplementarita regionální spolupráce ve vztahu k evropskému integračnímu procesu.

¹⁰ Regionální spolupráce v oblasti obchodu je pojednávána výše.

Po vrcholné schůzce v Soluni se program regionální spolupráce pohnul vpřed, také díky cenným příspěvkům paktu stability a jiných regionálních iniciativ. Oporou spolupráce je řada středisek v regionu, která byla zřízena jako výraz zesílené vlastní odpovědnosti – Dopravní observatoř v Bělehradě, Komise pro řeku Savu v Záhřebu, Sekretariát pro energii ve Vídni, Regionální středisko iniciativy v oblasti migrace, azylu a uprchlíků (MARRI) ve Skopje atd.

Nyní je důležité pokračovat v uskutečňování toho, co bylo zahájeno, zaměřovat se na konkrétní výsledky a plnit řadu výzev, které přijdou. Konkrétněji řečeno:

- *Návrat uprchlíků* byl už dlouho v daném regionu důležitým předmětem zájmu; nyní postoupilo toto téma do nové fáze prostřednictvím sarajevského prohlášení z ledna 2005, kterým se Bosna a Hercegovina, Chorvatsko a Srbsko a Černá Hora, s podporou Komise a jiných mezinárodních zúčastněných stran, zavázaly spojit síly k vyřešení tohoto problému do konce roku 2006.
- V oblasti *spravedlnosti, svobody a bezpečnosti* se uskutečňuje mnoho iniciativ v souvislosti s bojem proti organizovanému zločinu a správou hranic. Ke klíčovým výzvám nadcházejícího období patří: další zlepšení kapacity policejních a celních útvarů pro potřeby přeshraniční spolupráce, podpora regionálního centra SECI pro boj proti přeshraniční trestné činnosti a rozvoj operační regionální spolupráce státních zastupitelství v případech organizovaného zločinu a trestných činů spojených s korupcí. Na regionální projekt týkající se azylové, migrační a vízové politiky, který nedávno skončil, by měla nyní navázat potřebná opatření na vnitrostátní úrovni.
- *Parlamentní spolupráce* se podstatně zlepšila také díky nedávnému ustavení konference výborů pro evropskou integraci parlamentů zemí západního Balkánu a ustavením parlamentního fóra v Cetinje. Dalším krokem je vypracování společné strategie pro parlamenty jihovýchodní Evropy s důrazem na integraci do EU, aby byl komplexní rámec poskytující politické vedení pro činnosti spolupráce doplněn o parlamentní rozměr.
- *Energie* se považuje za jednu z oblastí s nejpovzbudivějším vývojem, neboť „aténský proces“ byl završen podpisem Smlouvy o Energetickém společenství mezi EU a partnery v regionu dne 25. října 2005, která vytváří základ pro zřízení jednotného regulačního energetického prostoru. Smlouva podléhá ratifikaci a mohla by vstoupit v platnost v první polovině roku 2006, což by umožnilo přistoupit k provádění. EU bude přikládat stále větší význam zajištění napojení regionu na mezinárodní energetické sítě, včetně potrubí.
- Spolupráce v pozemní *dopravě* se rozvíjí na základě memoranda o porozumění o rozvoji klíčové regionální dopravní sítě v jihovýchodní Evropě, které bylo podepsáno v červnu 2004. V prosinci 2005 parafovaly země regionu a Evropská komise Dohodu o společném evropském vzdušném prostoru. Brzy budou zahájeny postupy pro podepsání této dohody.
- Byla navázána regionální spolupráce v oblasti životního prostředí a Komise hraje klíčovou úlohu při rozvíjení regionálního programu pro obnovu životního prostředí, který stanoví rámec pro činnosti v oblasti životního prostředí, jež je třeba uskutečnit na regionální úrovni. Všechny země regionu se do tohoto procesu zapojily a zapojily se také do sítě pro dodržování a prosazování zásad v oblasti životního prostředí pro přistoupení (ECENA).

- Komise přispívá k *ochraně a zachování kulturního dědictví* v zemích západního Balkánu prostřednictvím programu pro kulturní a přírodní dědictví v jihovýchodní Evropě, který vede společně s Radou Evropy. V rámci tohoto programu bude obnoveno či opraveno více jak 160 národních památek a památných míst. V Kosovu financuje Komise obnovu náboženských míst, která byla zničena při násilných událostech v březnu 2004.

Účast Evropské unie na regionální spolupráci se bude v budoucnu stupňovat kvůli úzké vazbě regionální spolupráce na evropskou integraci. Region je jako celek postupně napojován na klíčové evropské politiky v oblastech, jako je obchod, spravedlnost, svoboda a bezpečnost (viz výše), doprava, energie a přeshraniční spolupráce. Komise už teď přispívá v několika oblastech rozhodujícím způsobem a je připravena svou angažovanost zvýšit, v první řadě v oblastech, kde regionální spolupráce přímo přispívá k evropské integrační agendě a je pro ni nepostradatelná.

Za posledních šest let došlo v regionu k podstatným změnám, v neposlední řadě s ohledem na pokrok při směřování do EU. Nyní nastal čas přistoupit k převzetí plné místní odpovědnosti za regionální spolupráci a přezkoumat úlohu *paktu stability*. Postupný přechod by měl zajistit, aby byly klíčové funkce paktu stability přeneseny na země regionu za současného stanovení jasných priorit a zjednodušení postupů. Mohlo by se počítat se zvýšenou úlohou procesu spolupráce v jihovýchodní Evropě, který byl na vrcholné schůzce v Soluni uznán hlasem regionu. K převzetí této úlohy však tento proces musí být přepracován. Komise úzce spolupracuje s paktem a jinými zúčastněnými stranami na přípravě rozhodnutí, která by měla být přijata u regionálního kulatého stolu v květnu 2006.

Finanční pomoc

Cílem finanční pomoci EU zemím západního Balkánu v rámci programu CARDS je podpora jejich úsilí o prohloubení politické a hospodářské reformy a posílení rozvoje na jejich cestě k členství v EU. Chorvatsko jako kandidátská země využívalo od roku 2005 předvstupní pomoc prostřednictvím programů Phare, ISPA a SAPARD. Evropská investiční banka poskytuje půjčky na projekty infrastruktury. Evropská a přístupová partnerství jsou hlavním vodítkem pro pomoc prostřednictvím programu CARDS a nástrojů předvstupní pomoci.

Pomoc Společenství danému regionu je významná. V období 2000 až 2006 dosáhnou granty poskytnuté regionu celkem přibližně 5,4 miliard €. Evropská investiční banka poskytne půjčky ve výši přibližně 2,0 miliard €. Z pohledu výdajů na obyvatele a podílu na HDP přijímajících zemí patří tato pomoc k nejvyšším, kterou kdy obdržel jakýkoli partner EU. Přestože pomoc byla regionu poskytnuta ve velkém objemu začátkem tohoto desetiletí, aby se region mohl po konfliktu vypořádat s rekonstrukcí a obnovou, bude i současná úroveň podpory nadále vysoká. Pro reformu v Kosovu, která představuje prioritu, přidělila Komise dalších 25 milionů € pro její provádění v roce 2006. Kromě toho poskytlo Evropské společenství v období 2000 až 2006 pro všechny země regionu s výjimkou Chorvatska celkem 873 milionů € ve formě mimořádné makrofinanční pomoci.

Nový nástroj předvstupní pomoci (IPA), který nahradí stávající nástroje předvstupní pomoci a program CARDS od roku 2007, bude pokrývat pomoc jak kandidátským, tak i možným kandidátským zemím. Usnadní tak přechod země z jednoho statusu do druhého, jakmile o tom Rada rozhodne. Složky tohoto nástroje, které financují přeměnu a budování institucí, jakož i regionální a přeshraniční spolupráci, budou dostupné pro možné kandidátské i kandidátské země. Zbývající tři složky (financování regionálního rozvoje, rozvoje lidských zdrojů a rozvoje venkova) jsou předchůdci strukturálních fondů Společenství; vyžadují vysokou

úroveň kapacity finanční správy v souladu se systémem EU, a jsou proto vyhrazeny pro kandidátské země. Přejít na status kandidátské země zpřístupní tři „strukturální“ složky IPA, i když to nebude automaticky znamenat zvýšení úrovně podpory pro dotyčnou zemi.

Pomoc v oblasti infrastruktury, regionálního rozvoje, politiky zaměstnanosti a sociální politiky bude rovněž dostupná pro možné kandidáty prostřednictvím složky na budování institucí. Řízení této pomoci bude zpočátku zajišťováno centralizovaným způsobem prostřednictvím Komise. Vedle IPA mohou být zapotřebí další nástroje (např. nástroj stability) k řešení bezpečnostních výzev v regionu. Ve výjimečných případech by mohla být potřebná také další makrofinanční pomoc. Jako nezbytné se pravděpodobně ukáže opatření ve prospěch Kosova.

Komise je nadále odhodlána podporovat země západního Balkánu přiměřenými finančními prostředky. EU musí zajistit, aby její politické priority pro západní Balkán byly v rámci příštích finančních výhledů podepřeny odpovídající podporou.

S tím, jak západní Balkán přechází od rekonstrukce k hospodářskému rozvoji a integraci, získává na stále větším významu podpora ve formě půjček ze strany mezinárodních finančních institucí (EIB, EBRD, Světová banka, MMF atd.). Například rozhodnutí zvýšit mandát Evropské investiční banky k poskytování externích půjček (z 1,6 na více než 3 miliardy €) je důležitým signálem. Komise bude pokračovat v úsilí o úzkou koordinaci s jinými dvoustrannými a mezinárodními dárci s cílem zvýšit součinnost, jak je tomu v případě jejího společného přístupu se Světovou bankou ke koordinaci projektů infrastruktury.

Dialog s občanskou společností

Ve světle zkušeností z posledního rozšíření rozhodla v prosinci 2004 Evropská rada, že by se EU měla zapojit do intenzivního politického a kulturního dialogu s kandidátskými zeměmi, do kterého by měla být zapojena občanská společnost. V červnu 2005 přijala Komise sdělení, které obsahuje návrhy na podporu tohoto dialogu s občanskou společností v Turecku a Chorvatsku, kterého by se měli účastnit zejména sociální partneři a nevládní organizace;¹¹ příslušný projekt pro Chorvatsko bude financován z programu Phare 2006.

Komise nyní navrhuje rozšířit dialog s občanskou společností na všechny země západního Balkánu. Kromě návrhů předložených ve svém sdělení pro kandidátské země se Komise obzvláště zaměří na dialog mezi společnostmi zemí západního Balkánu. Vyvíjeno by mělo být zvláštní úsilí na podporu rozvoje občanské společnosti ve všech zemích a také na podporu konzultací občanské společnosti.

--III--

Závěry

Rada a Parlament se vyzývají, aby vzaly na vědomí níže uvedené závěry. Stabilita, bezpečnost a zvyšující se prosperita zemí západního Balkánu jsou pro Evropskou unii vysokou prioritou. Opětovné potvrzení jejich evropské perspektivy bude zejména důležité s ohledem na proces řešení statusu Kosova a při řešení dalších ústavních otázek v regionu.

Společný program schválený mezi EU a zeměmi západního Balkánu na vrcholné schůzce v Soluni v roce 2003 byl již z větší části proveden a další pokroky budou zaznamenány brzy.

¹¹ KOM(2005) 290 v konečném znění, 29.6.2005.

Další úsilí vyvinuté za účelem podpory jeho cílů přinese dodatečný užitek. Obzvláště důležité jsou nyní hospodářské a sociální otázky a reformy pro přibližování se k evropským standardům.

- Prostředky podpory obchodu, investic a hospodářského a sociálního rozvoje:
- Se Srbskem a Černou Horou a Bosnou a Hercegovinou probíhají jednání o dohodách o stabilizaci a přidružení a tato jednání budou brzy ukončena s Albánií. Autonomní obchodní opatření byla prodloužena do roku 2010.
- Komise připraví zónu diagonální kumulace původu mezi EU a zeměmi daného regionu, které mají s EU uzavřenou dohodu o volném obchodu, přičemž jako druhý krok zůstává strategickým cílem EU začlenění regionu do celoevropského-středomořského systému.
- Komise podporuje rychlé uzavření regionální dohody o volném obchodu a za tímto účelem bude poskytovat poradenství a technickou pomoc.
- Komise se připraví na provádění Smlouvy o Energetickém společenství, která by měla vstoupit v platnost v první polovině roku 2006.
- Dojde k opětovnému zahájení procesu v rámci Evropské charty pro malé podniky a Komise bude finančně přispívat do Evropského fondu pro jihovýchodní Evropu.
- V politikách EU pro tento region budou zohledněny cíle lisabonské agendy a dotyčné země jsou podporovány k tomu, aby na tyto cíle ve svých reformách a akčních plánech braly ohled.
- Komise bude nadále podporovat činnosti na podporu sociálního začlenění a integrace a sociálního dialogu.
- Komise navrhne v roce 2006 iniciativy pro zjednodušení udělování víz. Budou provedena opatření usnadňující cestování výzkumných pracovníků a studentů a malý pohraniční styk při hranicích EU se zeměmi západního Balkánu.
- Dojde k dalšímu navýšení stipendií poskytovaných studentům a absolventům vysokých škol a výzkumným pracovníkům z daného regionu prostřednictvím řady programů a institucí financovaných Evropskou unií. Občané a instituce zemí západního Balkánu by měli být podporováni k tomu, aby zvýšili svou účast v programech Společenství a v činnostech agentur Společenství. Zejména by měli využít nových příležitostí, které se vyskytnou v roce 2007 v souvislosti s obnovením celé řady těchto programů.
- Dojde k posílení podpory při budování institucí prostřednictvím twinningu a technické pomoci a k posílení nástroje pro výměnu informací. V roce 2006 by měla zahájit svou vzdělávací činnost nová regionální škola pro vyšší vzdělávání ve veřejné správě.
- Země západního Balkánu by měly získat větší odpovědnost při regionální spolupráci. Postupně by mělo dojít k převodu odpovědnosti z paktu stability na subjekty daného regionu. Prioritními oblastmi pro nadcházející období je obchod, návrat uprchlíků, parlamentní spolupráce, energetika, doprava, životní prostředí, oblast spravedlnosti, svobody a bezpečnosti a ochrana a zachování kulturního dědictví.
- EU by měla zajistit, aby její politické priority pro západní Balkán byly v rámci příštího finančního výhledu podepřeny odpovídající podporou. V rámci nového

nástroje předvstupní pomoci (IPA) bude podpora v oblasti infrastruktury, regionálního rozvoje a politiky zaměstnanosti a sociální politiky k dispozici prostřednictvím složky IPA pro budování institucí také případným kandidátům.

- Dialog s občanskou společností, do něhož se Komise zapojila s kandidátskými zeměmi, bude rozšířen na celou oblast západního Balkánu.